

«Geňeş hakynda» Türkmenistanyň Kanuny 2005-nji ýylyň 25-nji oktyabrynda kabul edilen № HM-82 «Geňeş hakynda» Türkmenistanyň kanuny esasynda rejelenen görnüşde beýan edilen.

TÜRKMENISTANYŇ

KANUNY

Geňeş hakynda

(täze görnüşi)

(Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2003 ý., № 1, 2-nji madda)

I bap. Umumy düzgünler

1-nji madda. Geňeş - halk häkimiýetiniň wekilçilikli edarasy

Türkmenistanyň Konstitusiyasyna laýyklykda, Geňeş ýerli öz-özüni dolandyryş wezipesini amala aşyrýar we ol etrapdaky şäheriň, şäherçäniň, obanyň çäginde halk häkimiýetiniň wekilçilikli edarasydyr.

Bir ýa-da birnäçe obanyň çägi geňeşligi emele getirýär, şol ýerde hem Geňeş döredilýär. Geňeşligiň çäginde hojalyk işiniň subýekti hökmünde bir ýa-da birnäçe daýhan birleşigi, paýdarlar jemgyýeti, hojalygara kärhanasy bolup biler.

2-nji madda. Geňeş hakyndaky kanunçylyk

Geňeşiň ygtyýarlylyklary, işiniň tertibi, onuň beýleki döwlet häkimiýeti we dolandyryş edaralary bilen gatnaşygy Türkmenistanyň Konstitusiyasy, şu Kanun we beýleki kadalaşdyryjy hukuk namalary arkaly kesgitlenilýär.

3-nji madda. Geňeş agzalaryny saýlamagyň tertibi

Geňeş agzalary ählumumy, deň we göni saýlaw hukugy esasynda gizlin ses bermek arkaly saýlanylýar. Geňeş agzalarynyň ygtyýarlylyk möhleti baş ýyldyr.

Geňeş agzalarynyň saýlawlaryny geçirmegiň tertibi Türkmenistanyň Konstitusiyasy hem-de «Geňeş agzalarynyň saýlawlary hakynda» Türkmenistanyň kanuny arkaly kesgitlenilýär.

4-nji madda. Geňeşi ýatyrmagyň tertibi

Geňeş şu ýagdaýlarda möhletinden öň ýatyrylyp bilner:

ýerli sala salşygyň karary boýunça;

Geňeşiň karary boýunça, şunda Geňeş agzalarynyň bellenilen sanynyň üçden iki böleginden az bolmadyk möçberde köplük bolnup kabul edilen bolsa (öz-özünden ýatyrylmagy);

etrapdaky şäheriň hukuk ýagdaýy üýtgedilen mahalynda;

dolandyryş-çäk gurluşynyň üýtgedilmegi bilen baglanyşykly;

Geňeş Türkmenistanyň Konstitusiyasyny we kanunlaryny bozan halatlarynda, öz ygtyýarlylyklaryny ýerine ýetirmedik ýa-da göwnejaý ýerine ýetirmedik halatlarynda Türkmenistanyň Mejlisi tarapyndan ýatyrylyp bilner.

Geňeşiň ygtyýarlylyklarynyň möhletinden öň ýatyrylmagy Geňeş agzalarynyň hem ygtyýarlylyklarynyň bes edilmegine eltýär.

5-nji madda. Geňeşiň işiniň esasy ýörelgeleri

Geňeş öz işinde kanunylyk, bileleşiklik we aýanlyk ýörelgelerini gollanýar we dolandyryş taýdan bir-birine basgançakly tabynlyk gatnaşyklar bilen baglanyşykly däldir.

Geňeş hem-de onuň döredýän edaralary özleriniň alyp baryan işleri we kabul eden kararlary barada ilaty yzygiderli habarly edip durýarlar.

II bab. Geňeşiň işiniň guralyşy

6-njy madda. Geňeşiň işiniň görnüşü

Geňeşiň işiniň esasy görnüşü onuň maslahatydyr. Geňeşiň maslahatlaryny taýýarlamagyň, olary çagyrmagyň we geçirmegiň tertibi şu Kanun arkaly kesgitlenilýär.

7-nji madda. Geňeşiň maslahaty

Geňeşiň maslahatlary zerur bolşuna görä, ýöne azyndan ýylda dört gezek arçyn tarapyndan çagyrylýar.

Täze saýlanylan Geňeşiň birinji maslahatyny saýlaw toparynyň başlygy saýlawdan soň iki hepdäniň dowamynda çagyrylar, ol maslahaty açýar we arçyn saýlanylýança maslahatyň işini alyp barylýar, soňra bu işi arçynyň özi ýa-da onuň orunbasary ýerine ýetirýär.

Eger saýlanylan Geňeş agzalarynyň umumy sanynyň azyndan üçden iki bölegi maslahata gatnaşýan bolsa, onda maslahat doly ygtyýarly hasap edilýär.

Geňeşiň maslahaty açyk hasaplanylýar. Onuň giňişleýin mejlislerine halk wekilleri, Türkmenistanyň Mejlisiniň deputatlary, ýokarda durýan döwlet edaralarynyň wekilleri, şeýle hem zähmetkeşler toparlarynyň, jemgyýetçilik birleşikleriniň, çäkdäki jemgyýetçilik öz-özüni dolandyryş edaralarynyň, köpçülikleýin habar beriş serişdeleriniň maslahata çagyrylan wekilleri, raýatlar maslahatçy ses hukugy bilen gatnaşyp bilerler.

Geňeşiň karary boýunça onuň ýapyk mejlisi hem geçirilip bilner.

Geňeşiň maslahaty teswirnama ýöretmek üçin kätibi saýlaýar. Maslahatyň teswirnamasyna arçyn ýa-da onuň orunbasary hem-de maslahatyň kätibi tarapyndan gol çekilýär.

Geňeşiň maslahatlary hakyndaky habar, Geňeşiň kabul eden kararlary ilatyň dykgatyna ýetirilýär.

8-nji madda. Geňeşiň kararlary

Geňeş şu we beýleki kanunlar arkaly, Türkmenistanyň Prezidentiniň namalary arkaly özüne berlen ygtyýarlylygyň çäginde kararlary kabul edýär.

Geňeşiň kararlary açyk ses bermek arkaly, Geňeş agzalarynyň umumy sanyndan berlen sesleriň ýönekeý köplügi bilen kabul edilýär.

Geňeşiň kabul eden kararlary hemmeleriň dykgatyna ýetirilýär we halka ýetirilen pursatyndan güýje girýär.

9-njy madda. Arçyn

Arçyn Geňeşiň agzalarynyň arasyndan açyk ses bermek arakaly sesleriň ýönekeý köplügi bilen saýlanylýar. Arçyn Geňeşiň işine ýolbaşçylyk edýär hem-de Geňeşe hasabat berijidir.

Arçyn ýerlerde ýerine ýetiriji häkimiýeti amala aşyrýar we tabynlygyndaky çäkke ýaşayşyň ähli çygyrlarynda işleriň ýagdaýy üçin Türkmenistanyň Prezidentiniň, Türkmenistanyň Mejlisiniň, welaýatyň we etrabyň häkiminiň önünde gös-göni jogapkärçilik çekýär.

Arçyn Geňeşiň ygtyýarlylyk möhleti tamamlanandan soň täze çagyrylyşyň Geňesiniň arçyny saýlanylýança öz ygtyýarlylygyny saklaýar.

10-njy madda. Arçyny wezipesinden boşatmak

Arçyny wezipesinden boşatmak hakyndaky meselä seretmek üçin şular esas bolup hyzmat edýär:

Türkmenistanyň Konstitusiyasynyň we kanunlarynyň bozulmagy;

öz borçlaryny ýerine ýetirmezligi ýa-da göwnejaý ýerine ýetirmezligi;

öz gulluk ýagdaýy bilen bir ýere sygyşmaýan etmişi amala aşyrmagy;

özi barada kazyýetiň aýyplaýyş höküminiň kanuny güýje girmegi.

Arçyny wezipesinden boşatmak hakynda karar Geňeş agzalary tarapyndan açyk ses bermek arkaly sesleriň ýönekeý köplügi bilen kabul edilýär.

11-nji madda. Arçynyň ygtyýarlylygynyň möhletinden öň ýatyrylmagy

Geňeş agzalarynyň açyk ses bermek arkaly sesleriň ýönekeý köplügi bilen kabul eden karary esasynda aşakdaky ýagdaýlarda arçynyň ygtyýarlylygy möhletinden öň ýatyrylýar:

näsaglamagy sebäpli öz gulluk wezipesini ýerine ýetirip bilmezligi;

şahsy haýyşy;

başga işe geçmegi;

Geňeş agzalarynyň azyndan üçden bir böleginiň talap etmegi boýunça;

Türkmenistanyň raýatlygynyň ýatyrylmagy.

12-nji madda. Arçynyň orunbasarlary

Arçynyň orunbasarlary Geňeşiň maslahatynda onuň agzalarynyň arasyndan arçynyň hödürlemegi boýunça Geňeşiň ygtyýarlylyk möhletine laýyk saýlanylýar.

Arçynyň orunbasarlary işi borçlaryň paýlanylyşyna we arçynyň tabşyryklaryna laýyklykda ýerine ýetirýär. Arçynyň ýok mahalynda ýa-da onuň öz borçlaryny ýerine ýetirip bilmedik halatynda, şeýle hem arçyn wezipesinden boşadylanda, arçynyň ygtyýarlylygy möhletinden öň ýatyrylanda onuň orunbasarlarynyň biri arçyn saýlanylýança Geňeşiň karary esasynda onuň wezipelerini ýerine ýetirýär.

Şu Kanunyň 10-njy we 11-nji maddalarynda göz önünde tutulan halatlarda arçyny wezipesinden boşatmak ýa-da arçynyň ygtyýarlylygyny möhletinden öň ýatyrmak baradaky meselä seretmek üçin onuň orunbasary Geňeşiň maslahatyny çagyryýar we oňa başlyklyk edýär.

Arçynyň orunbasarlary öz wezipelerini jemgyýetçilik başlangyçlarynda hem amala aşyryp bilerler.

13-nji madda. Arçynyň buýruklary

Arçyn öz ygtyýarlylyklarynyň çäklerinde buýruklary çykaryýar.

Arçynyň çykaran buýrugyny Geňeş agzalarynyň teklibi boýunça, şäheriň, etrabyň prokurorynyň ýa-da häkiminiň, şeýle hem Türkmenistanyň Mejlisiniň tekliplamasy boýunça Geňeşiň özi ýatyrp biler.

14-nji madda. Geňeşiň döredýän toparlary

Geňeş kararlary taýýarlamak we kabul edilen kararlary durmuşa geçirmek üçin

toparlary döredip biler.

Toparlary döretmegiň we ýatyrmagyň tertibi, olaryň wezipeleri hem borçlary, iş tertibi Geňeşiň karary bilen kesgitlenilýär.

Toparlar Geňeşiň maslahatynyň gün tertibini düzmäge gatnaşýarlar, maslahatyň kararlarynyň taslamalaryny taýýarlaýarlar, kabul edilen kararlary ýerine ýetirmek üçin bellenilen çäreleri durmuşa geçirýärler hem-de olaryň ýerine ýetirilişine gözegçilik edýärler, Geňeşiň karary bilen özlere yüklenilen beýleki wezipeleri ýerine ýetirýärler.

15-nji madda. Geňeşiň işine guramaçylyk, tehniki taýdan we başga hyzmatlary etmek

Geňeş düzgünnamaly şahs hasaplanylýar, onuň Türkmenistanyň Mejlisi tarapyndan tassyklanan nusgasyna laýyklykda tugraly möhri bolýar.

Geňeşiň işine guramaçylyk, tehniki taýdan we başga hyzmatlaryň edilmegini arçynyň edarasy - arçynlyk üpjün edýär.

Arçynlygy saklamak üçin çykadjylar öz býujet serişdeleriniň hasabyna Geňeşiň karary bilen kesgitlenilýär.

III bab. Geňeşiň, arçynyň, geňeş agzalarynyň ygtyýarlylyklary

16-njy madda. Geňeşiň garamagyna degişli meseleler

Geňeşiň ygtyýaryna şu aşakdakylar girýär:

öz çäginde ykdysady, durmuş we medeni taýdan ösdürmegiň esasy ugurlaryny kesgitlemek;

ýerli býujeti hem-de onuň ýerine ýetirilişi hakyndaky hasabaty tassyklamak;

ýerli salgytlary hem ýygymlary, olary almagyň tertibini bellemek;

öz býujetine tölenilýän tölegler boýunça ýeňillikler bermek;

tebigy baýlyklary rejeli peýdalanmak we töwerekdäki gurşawy goramak baradaky çäreleri kesgitlemek;

Geňeş agzalarynyň ygtyýarlylyklaryny ykrar etmek hem-de kanunçylykda göz önüne

tutulan halatlarda olaryň ygtyýarlylyklaryny möhletinden öň ýatyrmak;

arçyny, arçynyň orunbasarlaryny saýlamak, olary wezipesinden boşatmak;

Geňeşiň toparlaryny döretmek we ýatyrmak;

arçynlygy saklamak üçin edilyän harajatlary tassyklamak;

Arçynyň, Geňeşiň döredýän toparlarynyň işi hakyndaky hasabatlara, şeýle hem Geňeş agzalarynyň öz borçlaryny ýerine ýetirişi hakyndaky habarlara seretmek;

arçynyň çykaran buýruklaryny ýatyrmak;

ýerli sala salşygy geçirmek hakynda karar kabul etmek;

ilatly mekanlaryň we dolandyryş-çäkleriň (birlikleriň) araçäklerini, hukuk ýagdaýyny hem-de adyny üýtgetmek hakynda haýyşlary gozgamak, şunda emläk we hukuk häsiýetli ýüze çykýan meseleleri çözmek;

Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda öz çäginde ýer we suw gatnaşyklaryny düzgünleşdirmek;

Türkmenistanyň kanunçylyk namalary arkaly Geňeşleriň ygtyýaryna degişli edilen beýleki meseleler.

17-nji madda. Arçynyň ygtyýarlylyklary

Arçyn Geňeşiň işine ýolbaşçylyk etmek bilen onuň kabul eden kararlarynyň, Türkmenistanyň kanunlarynyň, Türkmenistanyň Prezidentiniň, Türkmenistanyň Mejlisiniň, Ministrler kabinetiniň namalarynyň, şeýle hem häkimleriň ygtyýarlylyklarynyň çäginde çykaran buýruklarynyň ýerine ýetirilmegini üpjün edýär.

Arçyn:

Geňeşiň maslahatyny taýýarlamak we ony çagyrmak işini amala aşyrýar, maslahatyň gün tertibini maslahatyň geçiriljek gününe çenli azyndan 10 gün galanda Geňeş agzalarynyň dykgatyna ýetirýär, Geňeşiň kararlarynyň taslamalary bilen tanyşmak mümkinçiligini üpjün edýär;

Geňeşiň maslahatlaryny alyp baryar;

Geňeşiň hem-de ýokarda durýan döwlet häkimiýeti we dolandyryş edaralarynyň kabul eden kararlarynyň ýerine ýetirilmegini gurayar;

özüniň garamagyndaky çäkde işleriň ýagdaýy hakynda, Geňeşiň kararlaryny ýerine ýetirmek boýunça edilen iş hakynda Geňeşi habarly edýär;

ýerli çägi ykdysady, durmuş, medeni taýdan ösdürmegiň esasy ugurlarynyň hem-de ýerli býujetiň taslamalaryny işläp taýýarlaýar, bellenilen maksatnamalaryň ýerine ýetirilişi we býujetiň berjaý edilişi hakyndaky hasabatlary Geňeşiň garamagyna hödürleýär;

arçynyň orunbasarlaryny saýlamak ýa-da wezipesinden boşatmak hakynda tekliplir girizýär;

toparlary döretmek we olaryň düzümi hakyndaky teklipleri Geňeşiň garamagyna hödürleýär, şol toparlaryň işini utgaşdyryp ugrukdyrýar, şeýle hem olaryň işine zerur kömekleri berýär;

Geňeş agzalarynyň öz hukuklaryny hem ygtyýarlylyklaryny durmuşa geçirmegine ýardam edýär;

Geňeşiň işinde aýanlygyň ösdürilmegine ýardam edýär hem-de onuň işinde jemgyýetçilik pikirini nazara almak barada çäreleri görýär;

döwlet we jemgyýetçilik guramalary, kärhanalary bilen gatnaşyklarda Geňeşe wekilçilik edýär;

ýerli häkimiýetiň eýeçiligindäki desgalaryň dolandyrylmagyny üpjün edýär;

Geňeşiň çykaran kararlaryna laýyklykda ýerli sala salşyklaryň geçirilmegini, şeýle hem Geňeşiň kararlarynyň taslamalarynyň, ýerli we döwlet ähmiýetli beýleki möhüm meseleleriň raýatlar tarapyndan ara alnyp maslahatlaşylmagyny üpjün edýär;

raýatlaryň ýüz tutmalaryna seretmek boýunça işi üpjün edýär;

dolandyryş-çäk gurluşynyň meseleleri baradaky degişli maglumatlary taýýarlaýar;

Türkmenistanyň Prezidentiniň, halk wekilleriniň, Türkmenistanyň Mejlisiniň deputatlarynyň hem-de Geňeş agzalarynyň saýlawlaryna taýýarlyk we olary geçirmek boýunça saýlaw toparlaryna ýardam edýär;

raýatlary sylaglamak meseleleri baradaky teklipleri hem-de degişli maglumatlary taýýarlaýar;

hukuk düzgünleriniň bozulmalarynyň önüni almagyň ýagdaýy, şol bozulmalara ýardam edýän sebäpleri we şertleri ýok etmek çäreleri boýunça polisiýanyň ýerli wekilleriniň we degişli ýolbaşçylaryň hasabatlaryny yzygiderli diňleýär. Polisiýanyň ýerli wekilleri bilen bilelikde hukuk düzgünleriniň bozulmalarynyň önüni almagyň ýagdaýyny seljermek işini gurýar we garamagyndaky ýerlerde jenaýatlaryň önüni almak barada çäreler görýär;

polisiýanyň ýerli wekillerine we olaryň maşgala agzalaryna şol wekilleriniň hyzmat edýän ýerlerinde ýaşamak üçin gulluk ýaşayyş jaýlarynyň berilmegini olaryň ýaşayan jaýlaryndat telefonlaryň oturdylmagyny üpjün edýär;

polisiýanyň ýerli wekilleriniň ýerlerdäki ýaşulular geňeşleri bilen ýakyndan

hyzmatdaşlyk etmegine ýardam berýär;

saglygy gorayyş, bilim, medeniýet we hyzmat çygryndaky, şeýle hem eýeçiligiň görnüşine garamazdan öz tabynlygyndaky çäkke ýerleşýän kärhanalaryň we guramalaryň ýolbaşçylarynyň hasabatlaryny diňleýär.

Şu aşakdaky meseleler boýunça ýerli çäkke binalary gurmak;

köpçülikleýin bagçylyk we bakjaçylyk ülüşlerini, dynç alyş zolaklaryny, suwa düşüliýän ýerleri abadanlaşdyrmak;

öýleri, jemgyýetçilik jaýlaryny we olaryň töweregindäki ýerleri abat saklamak;

ilatly mekanlaryň sanitariýa arassaçylygyny ýola goýmak, öý haywanlaryny saklamak, hapa-haşal otlara garşy göreşmek;

jemgyýetçilik ýerlerinde söwda etmek baradaky kadalary belleýär. Kanunçylyk namalary, şeýle hem Geňeşiň kararlary boýunça arçynyň ygtyýaryna degişli edilen beýleki meseleleri çözüýär.

Arçyn bank edaralarynda ýerli býujetiň karzlarynyň serenjam berijisi Geňeşiň býujetden daşary hasabynyň serenjam berijisi hasaplanylýar.

18-nji madda. Geňeşiň agzasy

Geňeş agzasy saýlawçylaryň doly ygtyýarly wekilidir we ol Geňeşde saýlawçylaryň erk-islegini hem bähbitlerini aňladýar.

Geňeş agzasynyň ygtyýarlylyklary Türkmenistanyň Konstitusiyasy we şu Kanun bilen kesgitlenilýär.

Geňeş agzasynyň ygtyýarlylyklary olary ykrar etmek hakynda Geňeş tarapyndan karar kabul edilenden soň başlanýar we täze çagyrylyşyň Geňeş agzalarynyň ygtyýarlylyklary ykrar edilen gününde gutarýar.

Geňeş agzasy özüniň ygtyýarlylyklaryny muzdsuz amala aşyrýar. Geňeş agzasy Geňeşiň maslahatlary geçirilýän, Geňeşiň tabşyryklaryny ýerine ýetirýän döwründe önümçilik ýa-da gulluk borçlaryny ýerine ýetirmekden boşadylýar, oňa şol işleri ýerine ýetirmegi bilen baglanyşykly edilen çykdajylaryň öwezi ýerli býujetiň hasabyna tölenilýär.

Geňeş agzasy saýlawçylar bilen ykjam aragatnaşyk saklaýar, öz çäklerini ykdysady, durmuş we medeni taýdan ösdürmegiň meýilnamalarynyň we maksatnamalarynyň ýerine ýetirilişi hakynda olary yzygiderli habarly edip durýar, Geňeşiň kabul eden kararlaryny ýerine ýetirmegi guramak we oňa gözegçilik etmek işine gatnaşýar, jemgyýetçilik pikirini, ilatyň isleg-hajatlaryny öwrenýär, Geňeşe teklipl girizýär.

Geňeş agzasynyň ygtyýarlylyklary kazyýetiň aýyplaýyş höküminiň kanuny güýje girmegi ýa-da onuň özüniň arza bermegi, ýa-da Türkmenistanyň raýatlygyny ýitirmegi bilen baglanyşyklylykda Geňeşiň kabul eden karary esasynda möhletinden öň ýatyrylýar.

Geňeş dolandyryş-çäk gurluşynyň üýtgedilmegi bilen baglanyşyklylykda ýatyrylan mahalynda, Geňeş agzalarynyň ygtyýarlylyklary möhletinden öň ýatyrylýar.

Geňeşiň agzasy saýlawçylaryň ynamyny ödemedik wagtynda, ol «Geňeş agzalarynyň saýlawlary hakynda» Kanuna laýyklykda yzyna çagyrylyp bilner.

Geňeşiň agzasy Geňeş bilen deslapdan ylalaşylman, ýolbaşçylaryň teklibi boýunça işden ýa gullukdan boşadylyp ýa-da düzgün-nyzam temmisi tertibinde pes hak tölenilýän işe geçirilip (wezipesinden peseldilip) bilinmez.

Geňeşiň agzasy jenaýat jogapkärçiligine çekiljek, tussag ediljek bolnanda ýa-da ol barada kazyýetiň üsti bilen dorandyryş temmi çäresi ulanyljak bolnanda Geňeş bilen deslapdan ylalaşylmalydyr.

Geňeşiň agzasyna bellenilen nusgadaky şahadatnama berilýär.

19-njy madda. Geňeş agzasyny jenaýat ýa-da dolandyryş jogapkärçiligine çekmek üçin Geňeşiň razylygyny almagyň tertibi

Geňeş agzasyny jenaýat jogapkärçiligine çekmek, tussag etmek ýa-da ol barada kazyýet tarapyndan dolandyryş temmi çäresi ulanyljak bolnanda Geňeşiň razylygyny almak üçin etrabyň, şäheriň prokurory Geňeşe teklip girizýär. Şeýle teklip ýokarda durýan prokuror tarapyndan hem girizilip bilner.

Teklip Geňeş agzasyna aýyp bildirilmezinden ýa-da tussag etmäge idin berilmezinden, ýa-da dolandyryş hukuk bozulmalary baradaky iş kazyýete ugradylmazyndan ozal girizilýär.

Geňeş agzasyny jogapkärçilige çekmek hakynda razylygy almak üçin aşakda durýan prokuror tarapyndan ugradylan teklipnamany ýokarda durýan prokuror yzyna çagyryp biler.

Geňeş bir aýdan gijä goýman prokuroryň teklipnamasyna garaýar we teklipnamada görkezilen meseleleri çözmek üçin zerur bolan goşmaça maglumatlary prokurordan sorap biler. Geňeş delillendirilen karar kabul edýär bu barada üç günüň dowamynda prokurora habar berýär. Geňeş esaslar bar bolan ýagdaýynda öz kararyna gaýtadan seredip biler. Öz eldegrilmesizligi hakyndaky meselä Geňeş tarapyndan garalanda, Geňeş agzasynyň oňa gatnaşmaga haky bardyr.

Geňeşiň karary biren ylalaşylmadyk mahalynda ýokarda durýan prokuror Geňeş tarapyndan şu meselä gaýtadan seredilmegi hakynda Geňeşe teklipnama girizmäge haklydyr.

Eger Geňeş ilkibaşdaky kararyny tassyklasa, onda Baş prokuroryň tekliplnamasy boýunça şu mesele düýp manysy boýunça Türkmenistanyň Mejlisi tarapyndan çözlüp bilner.

Eger şu maddada göz önünde tutulan tertipde prokuroryň girizen tekliplnamasyna Geňeş tarapyndan bir aýyň dowamynda seredilmedik bolsa, onda Türkmenistanyň Mejlisi Bas prokuroryň girizen tekliplnamasy boýunça, oňa haýal edilmän garalmagyny üpjün etmek üçin çäreleri görýär.

Geňeşe tekliplnama girizen prokuror Geňeş agzasyny jenaýat ýa-da dolandyryş jogapkärçiligine çekmäge ýa-da ony tussag etmäge razylyk beren Geňeşe iş boýunça önümçiligiň gutaran gününden soň üç gün möhletiniň dowamynda derňew geçirilmeginiň ýa-da işe garalmagynyň netijeleri hakynda habar bermäge borçludyr.

IV bap. Jemleýji düzgünler

20-nji madda. Maliýe serişdeleri

Etrapdaky şäheriň, şäherçäniň we geňeşligiň maliýe serişdeleri ýerli býujetiň serişdelerinden we býujetden daşary serişdelerden, şeýle hem kanun tarapyndan gadagan edilmedik gaýry maliýe çeşmelerinden durýar.

21-nji madda. Býujetiň çeşmeleri

Býujet serişdeleriniň çeşmeleri şu aşakdakylar hasaplanylýar:

Türkmenistanyň kanunlary boýunça bellenilýän salgytlardan hem-de beýleki töleglerden ýerli býujete geçirilýän serişdeler;

Geňeşiň karary boýunça bellenilen salgytlar we ýygymlar;

gaýry girdejiler we düşýän serişdeler.

22-nji madda. Býujetiň çykdajylary

Geňeş arçynyň tekliplnamasy boýunça:

ýerli býujetiň serişdelerini haýsy maksatlar üçin we näçe mukdarda ulanmalydygyny

kesgitleýär;

býujetiň girdeji we çykdaýy böleklerine düzediş girizýär;

arçynlygy saklamak üçin harçlanylmaly çykdaýylaryň möçberini belleýär.

Ýerli býujet ýerine ýetirilende goşmaça alnan girdejiler, şeýle hem alynmaly girdejileriň artyk ýerine ýetirilmegi ýa-da çykdaýy etmekde tygşylylyk gazanylmagy netijesinde girdejileriň çykdaýylardan artyk galan bölegi Geňeşiň ygtyýarynda galýar, ol ýokarda durýan döwlet edaralary tarapyndan yzyna alynmaga degişli däldir hem-de ol Geňeşiň kararyna görä peýdalanylýar.

23-nji madda. Býujetden daşary gazna

Geňeş şu aşakdaky çeşmelerden býujetden daşary gaznany döredýär:

goşmaça alnan girdejiler hem-de ykdysady we durmuş meseleleriniň çözmek boýunça Geňeşiň guran çäreleriniň durmuşa geçirilmeginiň hasabyna alnan tygşytlanan maliýe serişdeleri;

raýatlaryň we eýeçiligiň görnüşine seretmezden kärhanalaryň, guramalaryň we edaralaryň meýletin gatançlary we beren serişdeleri;

býujetden daşary gelip gowaşýan beýleki serişdeler.

Býujetden daşary gaznanyň serişdeleri bank edaralarynda açylýan ýörite hasaplarda saklanylýar, ýokarda durýan döwlet edaralary tarapyndan yzyna alynmaga degişli däldir hem-de ol Geňeşiň kararyna görä peýdalanylýar.

24-nji madda. Geňeş tarapyndan Türkmenistanyň döwlet nyşanlarynyň ulanylmagy

Arçynlygyň ýerleşýän jaýynda Türkmenistanyň döwlet baýdagy gerilýär we tugrasy (gerbi) oturdylýar.

Türkmenistanyň döwlet baýdagy Geňeşiň maslahatynyň geçirilýän jaýynda hem gerilýär.

Türkmenistanyň Prezidenti

Saparmyrat Türkmenbaýy

Aşgabat şäheri.

2003-nji ýylyň Türkmenbaşy aýynyň 15-i.

№ 175-II.

Symfony\Component\HttpFoundation\File\Exception\FileNotFoundException: The file "C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTTP\www\public\Geňeş hakynda.doc" does not exist in file C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTTP\www\vendor\symfony\HttpFoundation\File\File.php on line 36

```
#0 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTTP\www\vendor\symfony\HttpFoundation\BinaryFileResponse.php(94): Symfony\Component\HttpFoundation\File\File->__construct('C:\\Users\\Admini...')
#1 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTTP\www\vendor\symfony\HttpFoundation\BinaryFileResponse.php(52): Symfony\Component\HttpFoundation\BinaryFileResponse->setFile('C:\\Users\\Admini...', 'attachment', false, true)
#2 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTTP\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Routing\ResponseFactory.php(165): Symfony\Component\HttpFoundation\BinaryFileResponse->__construct('C:\\Users\\Admini...', 200, Array, true, 'attachment')
#3 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTTP\www\app\Http\Controllers\ActController.php(35): Illuminate\Routing\ResponseFactory->download('C:\\Users\\Admini...')
#4 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTTP\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Routing\Controller.php(54): App\Http\Controllers\ActController->export_word('19273')
#5 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTTP\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Routing\ControllerDispatcher.php(45): Illuminate\Routing\Controller->callAction('export_word', Array)
#6 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTTP\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Routing\Route.php(262): Illuminate\Routing\ControllerDispatcher->dispatch(Object(Illuminate\Routing\Route), Object(App\Http\Controllers\ActController), 'export_word')
#7 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTTP\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Routing\Route.php(205): Illuminate\Routing\Route->runController()
#8 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTTP\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Routing\Router.php(721): Illuminate\Routing\Route->run()
#9 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTTP\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(128): Illuminate\Routing\Router->Illuminate\Routing\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#10 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTTP\www\app\Http\Middleware\Check.php(30): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#11 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTTP\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): App\Http\Middleware\Check->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#12 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTTP\www\app\Http\Middleware\Locale.php(27): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#13 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTTP\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): App\Http\Middleware\Locale-
```

```
>handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#14 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Middleware\SubstituteBindings.php(50): Illuminate\Pipeline\
Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#15 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Routing\Middleware\
SubstituteBindings->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#16 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\VerifyCsrfToken.php(78): Illuminate\
Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#17 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Foundation\Http\Middleware\
VerifyCsrfToken->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#18 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\View\Middleware\ShareErrorsFromSession.php(49): Illuminate\Pipeline\
Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#19 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\View\Middleware\
ShareErrorsFromSession->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#20 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Session\Middleware\StartSession.php(121): Illuminate\Pipeline\
Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#21 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Session\Middleware\StartSession.php(64): Illuminate\Session\
Middleware\StartSession->handleStatefulRequest(Object(Illuminate\Http\Request),
Object(Illuminate\Session\Store), Object(Closure))
#22 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Session\Middleware\
StartSession->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#23 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Cookie\Middleware\AddQueuedCookiesToResponse.php(37): Illuminate\
Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#24 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Cookie\Middleware\
AddQueuedCookiesToResponse->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#25 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Cookie\Middleware\EncryptCookies.php(67): Illuminate\Pipeline\
Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#26 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Cookie\Middleware\
EncryptCookies->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#27 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(103): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\
Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#28 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Router.php(723): Illuminate\Pipeline\Pipeline-
>then(Object(Closure))
#29 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Router.php(698): Illuminate\Routing\Router-
>runRouteWithinStack(Object(Illuminate\Routing\Route), Object(Illuminate\Http\
Request))
#30 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Router.php(662): Illuminate\Routing\Router-
>runRoute(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Illuminate\Routing\Route))
#31 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Router.php(651): Illuminate\Routing\Router-
>dispatchToRoute(Object(Illuminate\Http\Request))
#32 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Kernel.php(167): Illuminate\Routing\Router-
>dispatch(Object(Illuminate\Http\Request))
#33 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(128): Illuminate\Foundation\Http\Kernel-
>Illuminate\Foundation\Http\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#34 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\livewire\livewire\
src\DisableBrowserCache.php(19): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\
{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#35 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Livewire\DisableBrowserCache-
>handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
```

```
#36 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\TransformsRequest.php(21): Illuminate\
Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#37 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\ConvertEmptyStringsToNull.php(31):
Illuminate\Foundation\Http\Middleware\TransformsRequest->handle(Object(Illuminate\
Http\Request), Object(Closure))
#38 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Foundation\Http\Middleware\
ConvertEmptyStringsToNull->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#39 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\TransformsRequest.php(21): Illuminate\
Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#40 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\TrimStrings.php(40): Illuminate\Foundation\
Http\Middleware\TransformsRequest->handle(Object(Illuminate\Http\Request),
Object(Closure))
#41 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Foundation\Http\Middleware\
TrimStrings->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#42 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\ValidatePostSize.php(27): Illuminate\
Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#43 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Foundation\Http\Middleware\
ValidatePostSize->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#44 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\PreventRequestsDuringMaintenance.php(86):
Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\
Request))
#45 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Foundation\Http\Middleware\
PreventRequestsDuringMaintenance->handle(Object(Illuminate\Http\Request),
Object(Closure))
#46 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\fruitcake\laravel-
cors\src\HandleCors.php(38): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\
{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#47 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Fruitcake\Cors\HandleCors-
>handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#48 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Http\Middleware\TrustProxies.php(39): Illuminate\Pipeline\Pipeline-
>Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#49 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Http\Middleware\TrustProxies-
>handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#50 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(103): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\
Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#51 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Kernel.php(142): Illuminate\Pipeline\Pipeline-
>then(Object(Closure))
#52 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Kernel.php(111): Illuminate\Foundation\Http\Kernel-
>sendRequestThroughRouter(Object(Illuminate\Http\Request))
#53 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\public\index.php(52):
Illuminate\Foundation\Http\Kernel->handle(Object(Illuminate\Http\Request))
#54 {main}
```